Збр. 42/80 126/80

Свети Фрањо од Асиза,

поводом седамстогодишњице од смрти 1226. г.

МИСТИЦИЗАМ је ~~један од својих у главним~~ ~~меса човечјег духа. Он~~ значи слободну индивидуалну веру и непосредно општење с Богом. Мистици су реформатори; покорнији Еванђељу и Христу него Црква. Мистици су прави пријатељи Бога и права браћа човекова. ~~Мистици~~ Они су борци против званичне цркве и неплодне манастирске меланхолије. Међу њима је зато много светаца, много песника, и много мученика. Од Св. Фрањо до Дантеа, од Јована из Парме до Јакопона из Тодија, од Св. Терезе из Авиле у Шпанији до Св. Катарине из Сиене — сви су били песници, мученици. ~~и~~ Сви су имали песнички и светачки ентузијазам да човечју моћ ~~неке и~~ дижу до неслућених висина, и да умру измучени телом, али без поколебања, верујући у свој идеал до краја, дозвољавајући да међу браћом и сестрама може бити отпадника, али не оскрнитеља ~~високог~~ идеала, ~~и високих~~ ~~рада~~. Шта се дешавало у душама хришћанских мистика средњег века, то је добро окарактерисао, нико други до, папа Јован XXII, у були својој из почетка XIV века: „Они (мистици) замишљају две цркве; једну цркву плоти, претрпану богатством, утонулу у уживања, запрљану злочинствима, над којом влада папа; и другу, духовну и слободну у своме сиромаштву."

Људи ~~најпре~~ све изобличе и ~~осрамоте~~ одсеку. Убију све што су највише поштовали и волели. И Мала Браћа Св. Фрањо ће се, ~~касније~~ у времену, поделити у противнике, у оне који су остали верни првобитним, строгим прописима свога учитеља, и у оне који ће заборавити на завет сиромаштва, који ће зидати и снабдевати велике манастире и катедрале, који ће ближе и ближе прилазити папи и цркви у Риму, који ће праве Фрањевце презирати и гонити, спаљивати им статуте и књиге, да би најзад спаљивали и њих саме. То је једна, наравно јако скраћена ли-

нија која иде од калабреског испосника Ђоакина у XII веку, до Ђакома Савонароле у XV веку. Та линија показује како се манифестације мистицизма јављале као звезде између два мрака. Мистици су били витези који су исповедали верност између два издајства; између две велике буре водили лађу без весала и крме; били не само Христове слуге, него и његови јунаци. Испоснику фра Петру из Морона, можда једином правом хришћанину који је ~~[illegible]~~ Целестин ~~[illegible]~~ био изабран за папу, али ~~који~~ није имао храбрости да уђе у буру и одрекао се тиаре — Ђакопоне из Тодија срдито поручује: „Кад је човек пун врлина, стављен међу вихоре, вихори имају да осете да човек има снагу да управља лађом." А Данте, у својој *Божанској Комедији*, ставља ~~[illegible]~~ Петра у пакао као млаку душу, душу која је учинила „*il gran rifiuto*", и живела „ни срамна ни славна".

Пре више од 700 година, у часу кад се Италија тресла у страху од пропасти и Антихриста и, с друге стране, кад је власт Рима опет дошла до висине и снаге — појављује се онај који се родио у Асизу 1182., ~~и~~ који је имао да постане оснивач братства Мале Браће, и универзални светац и песник свег хришћанског света. Никао је, ~~као~~ син богаташа, међу тихим планинама Умбрије, у малом градићу који није дотле играо улогу историјску, и није се користио цивилизацијом угледних италијанских градова тога доба. Почео је млади Франческо, као што сви почињу: са искушењем разврата и тешке болести, са великим немиром у души, са лутањем и скрушавањем охолости и себичности, са гениј̂алним осећањем да из широких идеја треба ући у ужу идеју. И, једног дана, као сви великани, изрекао је у простој речи основу свог система, запитао је друга: „Зашто си тужан, брате?" и после тога започео своју мисију: да од ведрине и радости начини канонску обвезу, да ведрину и благост постави у исти ред са послушношћу и чедношћу.

После ~~[illegible]~~ суза, зноја и крви, које је хришћанство ~~радо~~ ~~[illegible]~~ ~~и обосаћ~~ дошло, долази један хришћанин, који, љубећи Бога жарко, ~~[illegible]~~, прокламује ~~радости~~ ~~[illegible]~~ стрпљење а пориче зној и сузе. Али како живети без зноја и суза у овој долини јада и сиромаштва? Буди потпуно сиромах у свету сиромаштва! Сиромаштво, ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~

(клањају се као свијећа,)

књиге из којих браћа читају псалме, добијају се само на употребу. Не могу се задржати, не могу се продати, могу се само — јер је милосрђе дужност — заменити за кору хлеба ако неком сиромаху треба помоћи.

II изједначује,

Идеал Св. Фрање, сиромаштво, то је она ретка звезда између два мрака, па у њу људи једнако живе у сиромаштву. Од Христа, за једанаест стотина година се није нашла душа да сиромаштво воли, није се нашао разум да оцени где је једини извор човечје љубави и слободе. У дивној једној молитви, Св. Франциш се обраћа Христу: „О, сиромашни Исусе, тражим од тебе милост да стечем благо узвишеног сиромаштва... У страдању твоме, Христе, сиромаштво те једино није оставило. Мајка је ишла с тобом до подножја крста, и тамо стала, а сиромаштво се успело с тобом на крст, и у његовом загрљају си умро...." Сиромаштво узети, није лако. Ко је сиромаштво научио волети, тај је много поднео и многог се лишио. Из сиромаштва цветају благи осмејак и доброта, који прво боле ~~јаким~~ тешким болом, па онда ~~једним~~ слатким болом, па ~~тек~~ најзад не боле, не боле никад више. Човек који је узео сиромаштво, нема на овом свету да ради ништа од свега оног што се обично ради; остаје му само да тежи да ради оно што је радио Христос. И то је сва молба, сав сан и амбиција Св. Фрање. И зато, кад моли Христа да осети и претрпи све што је Христос претрпео, то је екстаза љубави која је изгубила сваки страх.

II изједначује.

III изједначује

Примљено сиромаштво, оно што католичко веровање зове у животу Св. Фрање венчање његово са сиромаштвом, то је ~~савршено~~ серафски мир. Све постане играчка, а човек ~~је~~ дете. Нејак је, и у нечијој је руци. Улази у живот ~~полуте~~ случајности, зависности од милости, трпљења не од немања, ~~а~~ него од сухоће живота без милости... Како је тешко данас разумети та стања ентузијазама, тих јаких мистичких воља, да се живот сузи. Све што данас можемо да схватимо, то стаје на граници психолошке могућности и ~~веровања~~. Али животи и литературе извесних људи ~~прелазе~~ ~~преко~~ те границе. Дела Св. Терезе, нарочито њен *Живот*, делу ~~једне~~ нешколоване жене, диктирала је ~~сама интелектуална~~ једна унутрашња снага, ~~тајанствена~~ ~~која~~ лиже нешто плаво, као пламен пригушеног и сакривеног огња. ~~Ко је исто та сенка~~ потресе у историји хришћанства ~~који је плаво~~ инспирисани живот Св. Франциш.

потпун дух

Тиховарно победа одрицања, смиреност духа који је надвисио све напоне и улази у

Тако су ћутрасни

~~је исто, са~~ чудним, ватреним дијалозима Бакопона из Тодија, ~~на~~ и ~~о~~ писма Св. Катарине из Сијене.

Међу многим ~~узвишеним или~~ мрачним фигурама хришћанског мистицизма, издиже се јединствена фигура Св. Фрање, централна фигура у XI певању Дантеова *Раја*, неодољива фигура Сиромашка. Ситна, мршава, мало смешна силуета Малог Брата, који је ходао путовима Умбрије; чинио знаке животињама; шалио се и смешио; између два смеха се окретао Богу на молитву; између две шале наређивао брату Бернарду да трипут пређе преко њега ставши му једном ногом на груди а другом на уста, да би га казнио због охолости и нагле речи; (деца имају обичај да се тако сурово и смешно кажњавају); који није придиковао страшни аскетизам калуђера и пустињака; ~~није ратовао против тела. Сиромашком~~, просјак, радник, путник, лудак, дете ~~који је фантазирајући~~ трчао за ветром и зецом, коме је ~~све било лепо и свијетло, који је, на крају, као ниво дубоко мудрог тешког, дубоко по њој~~ реч велике мудрости, по који камичак великог зидања, по који стих велике поезије; и, једном, ~~отишао на висине~~, на вису Алвернијском, добио обележја Христових рана на рукама и ногама, помешао своју крв са крвљу Исусовом, како је, у својим писмима, Св. Катарина волела да изрази највишу тежњу богоугодних људи.

Има ли у царству мистицизма кога равна Малом Брату Св. Тереза, један од највише инспирисаних мистичких духова, личила је Св. Фрањи, којим се одушевљавала, али је он њу ~~високо~~ превазилазио, ~~и~~ као песник, ~~и по религиозности~~ ~~и~~ као наивност. Св. Тереза је представник шпањолског верског фанатизма, а Св. Фрања италијанске верске екстазе. Она је мрачна, он је ведар. Она је суров јунак и борац, воља и свест; он је сиромашак који ~~нијесу ствари~~ трпи, и све претрпљено преображава. Код Св. Терезе је егзистенција скривена; ум је оно што ~~чини~~ и пише. Код Св. Фрање је геније скривен, а егзистенција је на видик изнесена, припроста, невешта да се прикаже. Св. Тереза је мучила себе и калуђерице свога реда, реформиране Кармелитке; изула их је босе, а и душама простирала трње. Св. Фрања је имао руку ~~...~~ и душу ~~...~~ благу, ~~...~~ тражио одржавање завета сиромаштва и скрушености, бранио је браћи да муче тело; и налазио да је и сам своје сувише мучио. У *Правилима* његова реда

8

ели, кад је дошла кушњама, био суровo дослађан и неправедан међу маловерницима и сладила. Сиромашак

Али св. Франциска је сам

има тачка: „Једите од свега што изнесу пред вас. Нужда и немаштина немају закона." Сам је понекад испуњавао жеље неке облапорне браће, благосиљајући посластицу. Забрањивао је сувишни пост и тешке ланце око струка. Смрт је сестра, али грех је убијати се. Нема греха који Бог неће опростити само ако му се приђе. „Ако си згрешио, то је ствар између Бога и тебе." Ништа друго, ни пост ни ланци, не помажу и не вреде. Живот Св. Терезе је морао бити мучан, права калварија. Она у својој аутобиографији стално говори како не може да остане у истом стању: „Час сам у топлом заносу, час без њега." Она често приказује сукоб између болесног тела и духа који би хтео мир и благост. Она се егзалтира егзалтацијом измучености, скоро очајања. Њене речи: „Дај ми, Господе, или да страдам или да умрем", страшне су. Св. Фрањо их никада није казао. Треба, на пример, видети, како се разно држе њих двоје према сузи у часу скрушења и покајања. Св. Тереза, која увек аналише, *зна* своје искуство, *зна* да има часова кад човек не може на молитву; говори о „илузији суза", и додаје да се то не тиче у првом реду ње саме, јер „она има толико тврдо срце, да јој је понекад мучно од тога". Св. Франциска ћути о сузама. Он препоручује ведрину и веселост; *„beati qui rident"*; он, околишећи око сузе, препоручује: не треба се сувише молити, доста једна миса дневно; Бог неће жртве него милост, онај који је целог века био неверан Господу, може у једном часу, „кад падне и зајеца", добити милост Божју и спасти се. Данте, на кога су, као можда и на Ђота, пали најбољи зраци мистике Св. Франје, Данте је имао боље да објасни шта значи оно „ствар између Бога и тебе": у задњем даху човека који умире, још је могућно спасење. Једно лице из *Пургаторијума* спасено је од пакла тако, што је, на бојном чољу, далеко од свештеника и причешћа, последњим самртним шапатом позвало Мајку Божју, и пустило једну малу сузу, *„una lagrimetta"*. ~~ону коју Св. Франо писао није хтео рећи да одбацује.~~

Некад је на једном месту записао: рећи мистик, то је рећи песник. Код Св. Фрање су светиња и поезија заиста истоветност. Из тога је изашло његово учење да је религиозно осећање искључиво радосно осећање. *Gaudentes in Domino*, ето основни израз тог песника који је истоветовао поезију најбаналнијих ствари са поезијом религиозног општења с Богом кроз те ствари.

11 пересуса

Он зато има исти тон озбиљности [redacted] кад се обраћа Богу као и кад се обраћа птицама. Цврчак му скочи на руку, а [redacted] му говори: „Певај, певај, брате, и хвали Господа". [redacted] се договара с животињама као што чини с људма. [redacted] прилази с расуђивањем нерасудчима. Једном приликом, ласте му сметају да доврши проповед људма на пољани. „Драге сестрице, сад ћу ја да говорим; ви сте већ доста цвркутале; слушајте Божју реч, и ћутите док не свршим проповед." Тома из Челана, у биографији Св. Фрање, каже да су ласте умукле, и да се нису макле док није речено завршно *амин*. Није чудо онда што се, кад је реч о животу, речма и чудима [redacted] тешко разликује истина од легенде. Јагње, које прати [redacted] у цркву, застаје код олтара, клекне кад и други клекну — ко зна одакле та истина више није истина. Безбројне фреске са сценама из живота [redacted], нарочито у катедрали у Асизу, где животиње иду за њим, птице ударају крилима кад га виде, гоњене животиње му се бацају у наручје — ко зна одакле ту почиње легенда.

Поезија живота и духа св. Фрање сачувана је у његовим биографијама, у књижици која носи наслов *Цветићи*, *Fioretti*, у *Легенди трију другова*, у делцу *Liber conformitatum* Бартоломеа из Пизе, у *Тестаменту* св. Фрање, у његовој *Песми Сунцу*, и у записима многобројних тадањих хроничара, браће и других савременика. Прву биографију [redacted] радио је Тома из Челана. Важнија је друга, познија биографија, под насловом *Три друга*, где ученици св. Фрање, Леон, Анђело и Руфин, казују своје успомене о њему. Књижица Бартоломеова развија тему да је [redacted] достигао Христа. Најбогатији материјал, међутим, садрже *Цветићи*, компилација забележака, успомена, навода речи, препричавања, чији се аутори не знају тачно, али којих је морало бити више и разних, јер је дело у току година прерађивано. То је златна књига [redacted] поезије, [redacted] 40 кратких одељака, који од кога лепши по смислу и по простој уметности, по дубокој религиозности и пиетету за свеца, стожер је мозаик једног дивног живота и једне [redacted] смрти. То мало еванђеље, без иједног нејасног места, без једне неразумљиве речи, без симбола и фигура, једна је од најлепших књижица италијанске литературе. То је [redacted] поезија која [redacted], придобија за себе са једном моћи којој су извори далеко у непознатом. То мало откривење мистичког живота и његових

лепота, привукло многе отпаднике, привукло католичанству многе иноверце, и мирном животу контемплације многе неодлучне душе. *Песма Сунцу* је од самог Св. Фране спевана песма са малим бројем строфа, које садржи благодарност и хвалу Богу за све што је створио, за све кроз што се радовао и с Богом општио: за браћу сунце и месец, брата ветра, сестре воду и ватру, мајку земљу и, од људи, међу људма који опраштају. Те дивне строфе, забележено је, певане од Мале Браће, успеле су много пута да измире крвно завађене грађане или странке. Последњу строфу песме, благодарност Богу за „сестру смрт телесну", додао је Св. Франциско, вели се, лежећи на самртном одру. Песма та је песма над песмама можда целе хришћанске поезије. Инспирисана је ентузијазмом и блиским односом са васеленом, чије мере су данас несхватљиве, данас, кад нико више није у стању да, као стари хероји, трубадури и свеци, целог живота не изађе из екстазе и љубави, да и умре у њима.

Дух и поезија Св. Фране огледају се и у његовим *Правилима* за Малу Браћу. То је генијално прост систем религиозног живота где између Бога и човека нико не посредује. То мистично хришћанство измиче дакле свакој власти цркве. Бог је све, отац и старешина, а човек општи с њим непосредно. Посредник, у случају потребе, може да буде само онај који је са својим страдањем већ посредовао, а то је Христос. Духовни живот човека је дакле искључиво унутрашњи, и не може се контролисати ни водити ничим и ни од кога. Сва религија је невидљива, у срцу, у љубави. Остало, црква, свештеник, служба, пост, свеци, чак и сама молитва, нису по нужности религија. Симболе вере, свете тајне, ауторитет римске цркве и њених поглавица, Св. Фране није одрицао, учио је браћу да се покоравају, али је прећутно одрицао моћ свему земаљском и светском да човеку помогне да живи у Богу, да Бога воли, да се спасе. Исповедање је, на пример, важно, али ако нема свештеника, па ни Малог Брата: клекни ма пред којим братом, и исповеди се. У *Правилима* има став: „Браћа се имају покоравати свештеним властима у свему што се тиче њихова спасења; али", додаје се, „у свему оном што се не коси с нашим редом." *Правила*, рецимо, траже послушност, и наређују је. Али Св. Франциско хоће само ону послушност која чини радост. Он сам, на пример, моли се Богу врло често, али зато што му је то

Свети Франциско

пријатно. А ако неко не може често да се моли, нека се моли ретко. Сваку сурову строгост одбацује. Има милости за човекову слабост. Он се са лењим братом шали: „Устај, брате муво, доста дуго си сисао мед који су пчеле сабрале.“ Дани духовних радости нека буду и дани продовољства у храни. „У дан кад се слави рођење Христово, нека и зидови једу меса“.

Мала Браћа, за живота Св. Франциска, били су заиста браћа, а не ред и војска. *Правила* из 1109. и 1221. године траже да браћа раде — „ради да те ђаво не затекне доконог“ —, да испуњују завет сиромаштва и послушности, и „да пазе да се с[]поља не показују тужни и мрачни, него да се показују весели у Господу, насмејани и љубазни у пуној мери.“ То је сва теологија Св. Франциска. Све остало је постизавао својим ентузијазмом. Занетост његова заносила је све, чинила чуда. Као животиње, и људи су трчали за њим, дочекивали га са песмом и звонима, и веровали да „кога Бог није услишио, услишиће га Св. Франциско“, иако Св. Франциско никад није говорио о својим визијама и особитим милостима у Бога.

За идеал.

Пред крај живота, Св. Франциска и сам осећа оно што је раније наведено: пољуљане редове, цепање између браће. У своме *Тестаменту*, зато, строго забрањује разна тумачења правила. И број браће огроман, отежава некадашњи прости дух братства. *Правила* се дакле морала прерадити, морала довести на дефинитивну форму, и морала поднети, 1223, папи на одобрење. Хијерархија се више није могла избећи и то ће бити први заметак за зависти и свађе око главног генералата, а с тим у вези и око много других ствари... Све дотле, све се мењ

Умирање Св. Франциска било је тешка. Бриге су бацале све црње сенке по његову путу, трпео је страшне телесне болове, био скоро ослепео. Године 1226 једва су га, преболног, скинули са висије Алвернијске и пренели у Асизи, а одатле у његов омиљени манастирић Порционкуле. Првих дана месеца октобра, једне вечери, имао је да се ослободи земаљског живота. У записима Св. Бонавентуре има забележено да су одједаред, што се никада не дешава увече, долетеле шеве, спустиле се на кров ћелија, и певале, или плакале, док је Св. Франциско издисао.

Како је љупка и драга мисао о животу Св. Франциска, о ведрини и једноставности Сиромашка! Није одвише мали број људи, међу најбољима, који су духом својим Мала Браћа Св. Франциска. Један од њих је био религиозно

(школа дође, а упрљаћеш тамо и опет један ђаволи зна да има доста и у својима!)

мистични енглески песник Франсис Томпсон (1859.—1907.). У његовим песмама, више него у другим поезијама модерних католичких песника, живи францисканска непосредни додир између човека и Христа, францисканска екстаза сиромашка. У *Оди после Ускрса* налазимо импресивна четири редића где се песник обраћа ускрслом Богу:

Пролећа дароваоче,
И песме, и сваке нове, младе ствари,
Ти једини видиш у мени
Лирску тајну што чека да се роди,

би разумео ову кватрину свога ученика, и можда осећао је он онај ју је инспирисао: религиозно осећање је лирска тајна. Животом, вером и учењем, једна од најлепших лирских тајни коју је Христос имао да види и да буди у срцу човека.

А Асизи, родна грудо свечева, лежи у Умбрији, окружени Италије у Европи, као и у суседној Француској, гарави

Исидора Секулић,

Родна груда Св. Фрање из Асиза.

— Поводом 700-годишњице од његове смрти. —

Родна груда Св. Фрање, то је Умбрија, покрајина италијанска у којој, као и у Тоскани, чарају своју чаробну игру камен, вода и растиње у пејзажу, а ратно варварство, побожност и уметност у историји. Многи странци, на путу за Асизи, воле да прођу кроз контраст између покрајина Марке и Умбрије, да прво застану у Реканату, па онда у Асизу. Реканати је местанце у неплодном, суром крају, у којем је живео песник Леопарди; а Асизи је местанце у зеленој и родној Умбрији, где је живео, у братству са људма и животињама, Св. Франциска. Из суморне Марке је никла као пелен горка поезија Леопардијева, који је певао:

... non ha la vita un frutto,
Inutile miseria!

а из благе, нежне Умбрије никла је као љиљан чиста поезија Св. Франциска, који је певао:

Laudato sia Dio mio signore
Con tutte le tue creature!

Умбријску долину је лепо гледати у свако доба године и дана, али је можда ипак најлепше посматрати је у дуга предвечерја италијанског лета, кад је ту још сва боја и топлина светлости и боја, и само испод стиха шарају сенке и зуји вечерњи ветрић. Благ, спор силазак вечери има у себи нешто од светиње. Сунце запада полако иза тразименских планина, чворови и углови камена одблескују црвено као жиже или кандила, звоне звона, ори се песма из раздрљених груди, шкрипе велики точкови огромних двоколица, а по каменим стазама пута промичу и климају сенке калуђера, волова, мула и водоноша.

Умбријски стародревни градићи: Перуђа, главни град, Асизи, колевка хришћанског препорода у духу Св. Франциска, Мале Браће, па онај низ градића и села што имају лепа имена као Кастиљоне, дел Лаго, Тоди, Сполете, Спело, Треви, Фолињо, — сви ти градићи леже на знатнијим или блажим узвишењима, расејаним по тихој равници умбријској. Грађени су без плана и симетрије, по ратним, религиозним, фантастичним. Са сваке терасе, из сваког манастира, под сваком капијом утврђења видите друкчије развијену слику пејзажа и града, друкчије осветљене и друкчије боје. Стиснут на мали простор, градић је пун уских, сабијених уличица, док највиша места заузимају утврђења, манастири и катедрале, и гробља. Крвави ратови се ту продужавали кроз све епохе, људи су немилосрдно убијани и прогањани, а у исто време су религиозном култу и култу мртвих жртвовани огромни напори творачке и рада, и огромна богатства. Уличице се пентрају, спуштају; завршују у неком тамном бу-

цаку, или у некој лепој авлији, или у огромној капији из римског или чак етруског доба; прелазе у камените степенице које воде у неку кућу, или на неку терасу, да би се с оне стране куће продужиле, котрљајући се нагло низ падину и губећи се у маслињаку или винограду. У умбријским градићима се увек полази са пиацете, али се никад не зна куда ће се

одавде

Вл. Бецић: Чобаница.

стићи. Успут се сретају дивне цркве, фонтане, стубови и сводови; понека група странаца; италијанска деца која сисају неко воће или слажу од каменчића мадону; понеку жену која у три корака пређе улицу и нестане у мрачном ходнику. Има улица где живу душу не сретате и не видите, где је све вајкадашњи камен, са кога је »сестрица киша« много пута крв спирала, и по коме сад одзвањају ваши усамљени кораци. Али свугде блешти или се промаља сунце, и стоји она »надчове-

чанска тишина«, у којој је тако несрећан био Леопарди, а тако срећан био Св. Франциско.

Долина Умбрије је фантастична. То је врт у коме расте сваковрсно растиње разних појасева Европе. И воде, које шарају кроз биље, разноврсне су: мирне, скоро исушене речице, моћно језеро, силовити извори који изливају велике таласе,

Вл. Бецић: Копање.

водопади бучни и шумни. Камен, који прати зеленило и воде, стародревни, кратки и грбави мостићи, бели друмови, путеви ограђени високим или ниским каменитим зидом, огромни виадукти, остатци древних храмова, аркаде хришћанских манастира.

На подножју брда Субазиа, али на узвишењу, као и сви остали градићи, лежи Асизи. Вршак узвишења је зелен, Асизи се стере око њега, а на једном ребру узвишења стоји огроман

манастир, и двострука, горња и доња, црква Св. Франциска. Средњевекован, тих, [redacted] поклекао пред огромним комплексом манастира, Асизи је још и мало тужан, и мало грешан. Грешан зато [redacted] је сиромаштво Сиромашка оденуо у скупоценост, и зидинама

Вл. Бецић: Жетва.

[redacted] га оделио од других створења [redacted] од којих се [redacted] није делила скромна колеба Св. Франц и сиротињски манастирић Парционкуле, који су сад узидани у велелепну цркву Санта Мариа дељи Анђели. Али све то, па и неки сасвим [redacted]

(Франциска, не

[illegible] и детаљи око реликвија, не сметају, ако се путник преда моћи пејзажа око града, и моћи атмосфере у граду, који су [illegible] тако рећи оно што су били пре седам [illegible] е стотина година.

Ако се окренете пејзажу, дочекује вас једна благост линија, боја и покрета, која стишава у вама сваку наглину: наглину жеља, незадовољства, суда. У [illegible] крот [illegible] Не журите, тонете у једно, предајете се [illegible] дивном забораву, [illegible] осјеству из обичног живота, [illegible] се зове контемплација. Пејзаж тај је далеко од света. Странци пролазе кроза

Вл. Бецић: Ужина.

њ као сенке, [illegible] Путање тог пејзажа [illegible] свакe вечери воде у Емаус. Пођете ли по њима у време кад запада сунце, са вама је онај који вас неће оставити, а с њим онај који њега никада није оставио... Тамо подаље, према Перуђи, сребри се шума стародревних маслина, измучених чворновитих стабала пуних рана и црвоточина, али у чијим крунама дрхће и шуми свеже ситно лишће. Истим шумом [illegible] су маслине шумиле над главом умбријске Мале Вране, [illegible] Ближе Асизу, долази питомији појас: таласаво тлe је ишарано таблама

Сретен Стојановић: Пророк, Мајка са дјететом.

жита и поврћа, а између тога пролазе редови танких јабланова и чемпреса, чудних дрвета којима је сва енергија високо горе, у вршку, далеко од земље. Овде онде по која италијанска фарма; широм отворених врата на кући и стајама. Око ~~ка~~ Кутне, два огромна лисната храста, један чемпрес, ногари са узицама

Сретен Стојановић: Петар Мркоњић.

за сушење рубља, ~~па~~ се сада суши, у црвеним, плавим и жутим китама и евенкама, воће, лековито биље, патлиџан. Све одише једном ~~милостивом~~ лепотом; ~~радним~~ здрављем, миром и берићетом малих потреба телесног живота. Ту човек разуме шта значи »нишчи духом«, и каква је разлика између светаца

ко Христа

умилном

који су пролазили кроз [illegible] екстазе мученика, и умбријских мистика-светаца чија се екстаза састојала у [illegible] куцању милостивог срца пред Божјим тварима и тварчицама, и у нежности према самом Богу, према коме су људи обично неискрени, неверни, лукави и сурови. Милост је најсавршенија хармонија душе са светом и с Богом. У милости је вера, љубав и одсуство страха. Није чудо што је Св. Фрања волео живот, и што је и смрт, у хармонији милостивог пејзажа са његовом душом, сматрао актом живота, персонифицирао је као сестру живих бића. А у [illegible] је заостало вајкадашње време. [illegible] Само се цркве одржавају и чувају [illegible] данашњег материала и профаних руку. Све остало, иако се полагано троши, траје и трајаће снагом духа [illegible]. Стародревне куће се не оправљају. Поплочана дворишта су ишарана травом од које је камен још хладнији, а корак човеков тиши. Бунари имају све мање воде, ограда на њима је пуна маховине, гвоздени украси рђају. По зидинама стоје гуштерасте шаре пуцања и размицања, а на фронтонима је овде онде испао по који делић украса. Али све стоји, све има печат [illegible] непролазности. Природа је ту таква. Божја воља и Божји закон су ту такви. Нема бура, студени, мраза и снега. У пукотинама и ранама је сунце, само сунце. Ренан зове Умбрију Галилејом у Италији. Галилеја је вечно име. Опет ће можда умбријским путевима пролазити хорде крвавих војника и бегунаца, али ће за њима опет доћи поворке смирених људи око учитеља благости и милости.

Јанша Кушан:

Јесен.

Кроз дворишта празна
ко жена у дроњцима,
шарена, маглена, мазна,
ушуљала се јесен, у махале и башче.

Руком је прешла вођњаке, шљивике,
и просула злато и крв
по влажној, увелој трави.

У магли: мрки обриси ђуприја,
авети из бајке савијених леђа,
полегли по реци и уморни снију.

По влажноме путу
ко жена у дроњцима,
шарена, маглена, мазна
прошла је јесен са бременом лишћа,
и само, у авлијском куту,
оста по неки крвави траг.